

MỘT SỐ NGHIÊN CỨU VỀ SỰ PHẢN ÁNH ĐỜI SỐNG ĐÔ THỊ NƯỚC MỸ ĐẦU THẾ KỶ 20 TRONG TRANH SƠN DẦU CỦA EDWARD HOPPER

Đào Thu Thủy
Trường THPT liên cấp Olympia
Email: thuy.dt125@gmail.com

/Ngày nhận bài: 02/05/2025

/Ngày nhận bài sửa sau phân biện: 27/05/2025

/Ngày chấp nhận đăng: 29/05/2025

TÓM TẮT

Nước Mỹ bước sang thế kỷ 20 cùng với nhiều thay đổi về mặt kinh tế xã hội dẫn đến sự chuyển biến sâu sắc của cả nền nghệ thuật, chịu ảnh hưởng từ nghệ thuật và những nghệ sĩ châu Âu. Đối với lĩnh vực hội họa, nhiều họa sĩ đã thành công vang dội và ghi dấu ấn vào lịch sử hội họa với mốc thời kỳ “Tranh phong cảnh Mỹ”. Trong đó, đặc biệt phải kể đến họa sĩ Edward Hopper, bằng một phong cách riêng, đã có nhiều đóng góp vào nền hội họa Mỹ với những tác phẩm nổi bật mới mẻ.

Từ khóa: Họa sĩ Edward Hopper, sơn dầu, tranh phong cảnh, đô thị Mỹ

STUDIES ON THE REFLECTION OF THE EARLY TWENTIETH-CENTURY AMERICAN URBAN LIFESTYLES IN EDWARD HOPPER OIL PAINTINGS

ABSTRACT

The United States entered the 20th century amidst significant socio-economic transformations, which led to profound changes in the arts, influenced by European artistic traditions and artists. In the field of painting, several artists gained notable success, leaving a lasting impact on the history of art, particularly during the period of "American Landscape Painting." Among these artists, Edward Hopper stands out. With his distinctive style, Hopper made considerable contributions to American art through his innovative and remarkable works.

Keywords: Edward Hopper, oil painting, landscape painting, American urban landscapes

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Thời điểm đầu thế kỷ 20, nước Mỹ với nhiều chuyển biến về mặt kinh tế và xã hội. Điều đó thúc đẩy những họa sĩ muốn ghi lại những thời khắc lịch sử, đánh dấu bước chuyển mình của xã hội nước Mỹ. Lúc đó, với sự xâm nhập của hội họa châu Âu, nền nghệ thuật nước Mỹ có nhiều biến đổi từ kiến trúc cho đến hội họa, phong cách nghệ thuật mới ra đời, trong đó đặc biệt ấn tượng là dòng tranh hiện thực sơn dầu phản ánh đời sống đô thị nước Mỹ, tiêu biểu với họa sĩ Edward Hopper. Qua việc tìm hiểu về cuộc đời sự nghiệp của họa sĩ, ta có thể thấy được sự trăn trở nghề nghiệp đã tạo nên phong cách cá nhân của ông.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Phương pháp thu thập thông tin để có được thêm thông tin, thu thập, thống kê, tổng hợp các tài liệu liên quan đến đề tài qua sách báo, luận án, luận văn, tạp chí, các bài báo trên mạng internet....

Phương pháp phân tích tác phẩm giúp đề tài phân tích các tác phẩm của họa sĩ để làm rõ sự phản ánh đô thị nước Mỹ trong mỗi bức tranh, cá tính phong cách

riêng của họa sĩ và những tâm trạng, cảm xúc của ông. Qua đó, ta thấy được tình cảm nội tâm cũng như quan niệm, tư tưởng của họa sĩ biểu hiện trên hình ảnh đô thị nước Mỹ trong các tác phẩm của mình.

Phương pháp nghiên cứu so sánh giúp sử dụng lý thuyết nghệ thuật hội họa để phân tích, so sánh cách xây dựng bố cục, chọn hình mảng, ánh sáng, không gian... cũng như phương pháp làm việc của nghệ sĩ trong khi sáng tác.

Phương pháp phân tích, tổng hợp giúp chắt lọc đưa ra lý lẽ, dẫn chứng, phân tích, đánh giá những tác phẩm của Edward Hopper làm rõ mục đích nghiên cứu của bài viết.

3. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

3.1. Một số nghiên cứu về sự phản ánh đời sống nước Mỹ đầu thế kỷ 20 - Nỗi cô đơn của con người đô thị trong những tác phẩm sơn dầu của họa sĩ Edward Hopper

Edward Hopper là một họa sĩ nổi tiếng với trường phái hiện thực, trong những bức tranh của ông, người ta

luôn nhận thấy sự chất lọc đến tinh tế, phản ánh quan niệm của ông về đời sống đô thị. Các tác phẩm dù thường có bóng dáng của con người, nhưng ông ít khi vẽ đám đông mà lại thường vẽ nhân vật đang ngồi hay đang đứng một mình. Mỗi nhân vật có vẻ như vô cảm, hay nói cho đúng hơn là nét mặt của họ không thể hiện một cảm xúc riêng biệt nào cả. Thế nhưng, bố cục bức tranh lại thể hiện được chiều sâu tâm lý như nỗi buồn, sự hoài niệm hay cô đơn trong không gian thành phố rộng lớn. Chủ đề trong tranh được ông thể hiện bằng những nét dọc, ngang và mảng phẳng của kiến trúc để tạo sự uyển chuyển, nhịp nhàng, khỏe mạnh cho bức tranh.

Trong bức *Chiếc cầu ở Manhattan* (Manhattan Bridge Loop) (1928), bố cục tiêu biểu của Hopper được thể hiện một cách rõ nét. Ông sử dụng những đường ngang chia bố cục thành hai phần riêng biệt, phần trên đầu là khu vực tòa nhà kiến trúc được lên màu tối và tranh chấp với bầu trời xanh phía sau. Sau đó ông chia tiếp khu vực mảng đường bê tông cho chiếm 2/3 khu vực bên dưới, tạo cảm giác một con đường trống trải dài vô tận. Cứu rỗi khoảng không gian đó, Hopper đặt một người đàn ông đi một mình trên con đường, mảng nắng sau lưng của người đàn ông nổi bật trên mảng tường đen.

Bức tranh được bao phủ bởi tông màu lạnh, đập vào mắt chúng ta là mảng tường gạch đỏ cũ nhưng tràn ngập ánh sáng bên cạnh tòa nhà cao mới xây. Sự xuất hiện của người đàn ông gần như bật ra khỏi bức tranh một cách cô lập, nó làm chúng ta phải tự hỏi rằng, mọi thứ rồi sẽ thế nào. Nhân vật trong tranh đi về hướng ánh sáng như đang tìm và hy vọng một điều gì đó nhưng xung quanh chỉ là ngôi nhà bê tông khô cứng. Ánh sáng trong tranh của Hopper như là niềm hy vọng, nhưng đôi khi lại là sự u tối của tương lai bất định.

Với một phong cách ổn định, chắc chắn, thế giới tranh của ông mang bầu không khí của xã hội Mỹ đương đại, những bóng người vật vờ cô độc giữa các tòa cao ốc, những đường tàu, những đại lộ, những nhà hát thừa người..., hoặc là những không gian khép kín ngột ngạt, bức bối thế giới đó mang nặng suy tư của con người hiện đại.

Trong tác phẩm *Early Sunday morning* (Sáng sớm Chủ nhật) (1942), đối mặt với luồng sáng rất mạnh từ phía cửa sổ, người phụ nữ (người ta cho rằng đây chính là hình ảnh người vợ của Hopper), ngồi lặng thinh, ánh mắt vô hồn thần thờ nhìn về phía xa xăm. Ta có cảm giác như cô ấy đang đắm chìm và lạc lối trong chính suy nghĩ của mình. Bao trùm lên tất cả là những ám ảnh về sự cô đơn, về sự sống trong cuộc đời dài dằng dặc, vô định và phù phiếm, là khúc bi ca sâu tư, là những khoảnh khắc hiện sinh ngắn ngủi thắm

được triết lý về những gì bất biến vẫn tồn tại trong cuộc đời con người. Hopper cho căn phòng một màu sắc khá buồn tẻ và lạnh lẽo, nhìn qua khung cửa sổ gọi cho ta nhớ đến bức *Sáng sớm chủ nhật* - người phụ nữ ngồi cô đơn giữa phòng được nắng ấm chiếu lên cơ thể nhưng vẫn không thể nào xóa nổi nét đượm buồn trên khuôn mặt, ngoại cảnh và nội tâm có sự mâu thuẫn sâu sắc.

Việc Hopper thường chọn thời điểm miêu tả khi ánh sáng bắt đầu ngày mới của những con người đã làm tăng ý tứ của bức tranh, ánh sáng ở đây vừa đem lại một cảm giác yên bình, vừa đem lại một cảm giác suy nghĩ cho những gì bắt đầu một ngày mới thức dậy, đây áp lực trong xã hội phát triển. Sử dụng hiệu quả ánh sáng và bóng tối để tạo ra tâm trạng cũng là cách mà họa sỹ áp dụng. Ánh sáng và bóng tối, bóng đổ của vật thể đóng vai trò biểu tượng mạnh mẽ trong các bức tranh của Edward Hopper.

Điều đó được thể hiện rõ nét trong bức họa nổi tiếng *Nighthawk* (Điều hâu đêm) (1942), khắc họa hình ảnh ba vị khách đang ngồi đắm chìm trong suy nghĩ của riêng mình tại một quán ăn phục vụ suốt đêm trên vỉa hè của đại lộ Greenwich, New York. Bức tranh sơn dầu này được cho là lấy cảm hứng từ một trong hai truyện ngắn của đại văn hào mà Edward Hopper rất ngưỡng mộ Ernest Hemingway: *The Killers* (Những kẻ sát nhân) hoặc *A Clean, Well - lighted Place* (Một nơi sạch sẽ, sáng sủa). Cũng có giả thuyết cho rằng, *Nighthawks* được lấy ý tưởng từ bức họa *The Night Cafe* (Quán cà phê đêm) của danh họa Vincent van Gogh được trưng bày tại New York vào đúng thời điểm Edward Hopper sáng tác *Nighthawks*. Theo Edward Hopper, bối cảnh của *Nighthawk* (Điều hâu đêm) (1942) được phác thảo từ một quán ăn có thật tại một giao lộ trên đại lộ Greenwich, New York. Ông chỉ đơn giản hóa không gian xung quanh và vẽ quán ăn lớn hơn so với thực tế.

Hopper miêu tả những hình ảnh tâm trạng khi về đêm, khi thành phố đã lên đèn, khi mà một ngày bận rộn ồn ào của đô thị kết thúc. Bức tranh kể về một bữa tối, nỗi dài mỗi quan tâm của Hopper về những mối kinh doanh nhỏ lẻ. Dãy cửa hàng đã trở thành khung nền nhằm làm nổi bật sự lạnh lẽo của bữa tối, khách ngồi quanh quầy bar trông không có vẻ gì là những người sẽ làm việc ở các cửa hàng nhỏ lẻ phía bên kia con phố. Cái máy đếm tiền kiểu cũ tại một trong các cửa hàng sáng lờ mờ gọi lên một không khí quen thuộc, khiến người ta nghĩ đến một hộ kinh doanh gia đình đã hoạt động nhiều năm.

Khi người ta nhìn gần vào khuôn mặt của người phụ nữ và người đàn ông đang hướng tới khung hình, khuôn mặt của họ trông giống với chim ưng một cách đáng kinh ngạc. Tiêu đề *Điều hâu đêm* có thể liên

tương đến những người giống như những con cú, cũng có thể ám chỉ những loài chim sống về đêm. Trong bức *Điều hâu đêm*, Hopper cho thấy cái cách mà thiên nhiên bị thay thế, cụ thể hơn, Hopper đã phác họa một quán ăn đêm thể hiện sự chuyên dịch tới một tương lai cơ khí hoá và con người thì vẫn thể hiện một sự bồn chồn không thể kiểm soát.

Các nhân vật trong *Điều hâu đêm* có thể là những nhân vật trong một câu chuyện của Dashiell Hammett, họ tĩnh lặng và thận trọng. Mặc dù rất nhiều nhà văn miêu tả bức tranh như một sự suy ngẫm về sự đau khổ và cô đơn, cặp đôi (người đàn ông và người phụ nữ) vẫn xuất hiện hoàn toàn hoà hợp với nhau. Cử chỉ của họ bổ sung cho nhau, cánh tay và vai của họ tạo thành một hình thang gắn kết mà gắn bó họ với nhau. Cảm giác về sự đau khổ trong bức tranh có lẽ xuất phát từ kiến trúc của quán ăn, ánh đèn trắng bột và sự xuất hiện khó hiểu của vị khách thứ ba. Thêm vào đó, cảm giác về sự cô đơn có thể đến từ thực tế rằng *Điều hâu đêm* được tạo ra trong năm sau sự kiện Trân Châu Cảng, nước Mỹ tham gia vào Thế chiến thứ II, thời điểm mà những người thanh niên trẻ được đưa vào quân ngũ và toàn bộ đất nước phải chịu sự ảnh hưởng của cuộc chiến. Thực tế của cuộc chiến dẫn tới một câu hỏi về những người trong *Điều hâu đêm* thật sự là ai, họ trông không giống những doanh nhân bản địa, họ chắc chắn cũng không phải những nhân viên quân sự. Họ xuất hiện như những người ngoài cuộc, một thực tế được nhấn mạnh bởi các kiến trúc và ánh sáng của quán ăn, thứ tách họ ra khỏi cộng đồng xung quanh toà nhà.

Nighthawk (*Điều hâu đêm*) (1942) có lẽ là bức tranh chứa nhiều tham vọng nhất của Hopper trong việc nắm bắt các hiệu ứng thời gian vào ban đêm với ánh sáng nhân tạo. Điều đáng nói là cửa kính của quán ăn khiến ánh sáng tràn ra trên vỉa hè và ngôi nhà xây gạch nâu ở phía bên kia của đường phố nhiều nhất trong số những bức tranh của ông. Đồng thời, ánh sáng nhân tạo này đến từ nhiều bóng đèn, đồng nghĩa với việc nhiều bóng đổ được hình thành, và một số khoảng sáng hơn so với những khoảng sáng khác như một hệ quả của việc được thấp sáng từ nhiều góc độ. Bên kia con phố, một đường bóng tối được tạo nên bởi cạnh trên của cửa sổ quán ăn được thể hiện rất rõ ràng ở phía trên cùng của bức tranh. Góc bên phải của cửa sổ là nơi sáng nhất do phản chiếu ánh sáng từ bức tường sơn màu vàng trong quán ăn, càng nhấn mạnh sự đối lập với vị trí của ba người khách trên quây. Sự đối lập này sẽ không thể xuất hiện trong điều kiện ánh sáng tự nhiên. Những cửa sổ, những mảng cửa hàng phía bên dưới phần nào được thấp sáng bởi những ánh đèn đường giấu kín, nơi những sự vật có sự hòa hợp riêng về ánh sáng và bóng tối.

Họa sỹ đã rất thành công khi miêu tả ánh sáng nhân

tạo của quán ăn khi ánh sáng đèn chiếu xuống những nhân vật trong tranh và hắt ra ngoài đường bằng cách sử dụng những miếng hình sáng tối tương phản mạnh, điều này tạo nên một không gian cảm xúc đặc biệt giữa con người với khung cảnh xung quanh. Với việc chọn bố cục đặt những nhóm người ngồi co cụm bên trong bức tường bằng kính của nhà hàng cho thấy ý đồ của họa sỹ muốn nói lên những mặt trái bên trong của những tấm bình, tấm gương đầy hào nhoáng của đời sống hiện đại. Họ ngồi dưới ánh đèn sáng choang bên trong những ánh sáng đèn xa hoa của cửa hiệu hắt ra ngoài đường nơi bóng tối đang bao trùm tạo một cảm giác rất đặc biệt.

Ở tác phẩm *Room in New York* (*Căn hộ ở New York*) (1932), họa sỹ đã chọn một góc nhìn rất đặc biệt hướng từ bên ngoài nhìn qua cửa sổ vào trong căn hộ, tạo nên một nội thất khá lạ lùng với những lớp không gian được trông thấy qua cửa sổ này được vẽ theo phối cảnh hai điểm. Những lớp không gian đô thị được tác giả miêu tả rất đơn giản bởi những bức tường, cửa sổ của những tòa cao ốc. Người đàn ông ngồi trên chiếc ghế bành lớn, đọc một tờ báo lớn, người phụ nữ mặc váy đỏ ngồi bên cạnh có vẻ không vui, tay chạm nhẹ trên những phím đàn, đầu hơi cúi xuống. Chiếc váy cô đang mặc giống như chiếc váy dạ hội, được gắn hoa ở vai, có vẻ như họ đang chuẩn bị đi đâu đó. Hai người họ bị chia cắt bởi một chiếc bàn tròn và một mảng cánh cửa màu nâu cao. Thật trùng hợp, màu của váy và ghế trùng với nhau và cùng là màu đỏ đặt lên trên nền tường màu vàng. Hai loại màu tương phản để cạnh nhau làm nhấn mạnh từng nhân vật, về khoảng cách vô tận giữa hai người họ. Đưa mắt về phía cửa sổ, chúng ta chỉ thấy một phần của cửa sổ được mờ và được sơn màu lam, xám, đen để tả ánh sáng của trăng chiếu xuống bờ cửa sổ lạnh lẽo.

Nhiều họa sỹ ở các thế hệ trước thường diễn tả một phong cảnh mang vẻ đẹp thiên nhiên hoặc cấu trúc nhà cửa, con người đơn thuần. Ở những bức tranh của Hopper, phong cảnh đô thị lại được ông miêu tả chỉ là những tòa nhà trọ và khô cứng dưới một ánh sáng buổi sớm hay một ban đêm tĩnh lặng. Ông đã đặt ra cho người xem đằng sau sự tĩnh lặng của không gian kia dường như là những áp lực lớn nặng nề của cuộc sống đô thị.

Ở tác phẩm *New York movie* (*Rạp phim New York*) (1939), ông đã chuẩn bị rất kỹ lưỡng hơn 53 bản phác thảo vẽ về nội thất nhà hát và người phụ nữ đang đứng. Bên cạnh đó, ông thường xuyên ghi chép cẩn thận những ghi chú cho những tác phẩm của mình như “phần chân dung người phụ nữ không có ánh sáng” hay “ánh sáng hắt từ trần nhà như thế nào”... Những ghi chép kí họa này giúp ông chủ động phân tích ánh sáng, mảng đậm nhạt của tranh rất rõ ràng và

tạo hiệu quả rất lớn. Việc phân tích một bức tranh bằng kỹ họa ghi chép như vậy giúp người xem cảm thấy không gian ánh sáng rất chân thực và khác hẳn một bức tranh chụp lại để lấy khoảnh khắc ánh sáng đó. Bức tranh lột tả rõ nét cảm xúc của con người trong bối cảnh xã hội hiện đại Mỹ lúc bấy giờ. Hopper đã sử dụng bố cục tương phản mạnh chia đôi tranh, một bên là bóng tối của rạp chiếu phim nơi mọi người đang thưởng thức thú văn hóa giải trí mới của xã hội hiện đại; một bên là một cô gái đứng dưới ánh đèn hào nhoáng của phòng chiếu phim, dưới ánh đèn vàng cô dường như đang suy ngẫm điều gì đó. Ý đồ tạo ra sự tương phản về sáng tối của họa sỹ rõ đến mức người xem nhận ra ngay bối cảnh về không gian cũng như tâm trạng thực sự của tác giả vào thời điểm đó.

Đời sống thành thị trong tranh Hopper muôn màu muôn vẻ, nhưng luôn có chung một kiểu bố cục và ý tưởng, đó là sự cô đơn dựng lên bởi những bức tường bê tông và sự phơi bày không thể nào ngăn nổi bởi những ô kính trong suốt. Tác phẩm truyền tải nhiều nét đặc trưng mang thương hiệu của Hopper như một nơi tạm bợ vô danh, một nhân vật đơn độc đến tận cùng. Những bức tranh cũng gợi về một sự mở rộng nhất định trí tưởng tượng của người Mỹ, một con người được thúc đẩy bởi phong cảnh hoành tráng, những tòa nhà chọc trời vô tận, và sự tự do của con đường rộng mở.

3.2. Những bàn luận về phong cách sáng tác tranh sơn dầu của họa sỹ Edward Hopper

Nhắc đến hội họa Mỹ, người ta sẽ không thể không nhắc đến dòng tranh sơn dầu thể hiện phong cảnh sinh hoạt thuộc trường phái hiện thực. Trường phái này bắt đầu từ những năm cuối của thập niên 20 và tiếp tục kéo dài đến thập niên 40 của thế kỷ 20. Edward Hopper đã mở ra cho hội họa hiện thực Mỹ nói chung cũng như hội họa hiện thực đầu thế kỷ 20 nói riêng một cách nhìn mới. Hội họa hiện thực đã không còn đơn thuần miêu tả về bề ngoài của sự vật hiện tượng mà còn diễn đạt được tâm trạng cảm xúc của sự vật đó. Từ đó về sau, những nghệ sỹ hiện thực ngày càng miêu tả cuộc sống xung quanh mình một cách chân thật và cảm xúc hơn.

Những tác phẩm của Hopper tập trung vào mảng đề tài đô thị Mỹ thời kỳ đổi mới và chất lọc hình tượng một cách cô đọng, đắt giá nhất. Chúng hiện đại, trống trải, lạnh lẽo, hoang vắng, ảm đạm và chứa đựng đầy áp nỗi niềm của con người trong thế giới xa hoa, vật chất đô thị. Cách nhìn mới mẻ trong việc sử dụng bố cục, màu sắc và cá tính riêng trong cách đặt vấn đề của Hopper đã tạo nên sự ảnh hưởng sâu sắc không chỉ với những họa sỹ theo Chủ nghĩa hiện thực mà còn tác động rất lớn lên những trào lưu hội họa hiện đại sau này. Chẳng hạn như, đề tài đô thị phát triển và những tác động của đô thị hiện đại lên con người

được những nghệ sỹ Pop Art sử dụng thường xuyên trong tác phẩm. Những không gian giả định chỉ với việc sử dụng mảng màu lớn đậm nhạt để tạo chiều sâu trong tranh được những nghệ sỹ về sau khai thác và phát triển rất thành công.

Nét độc đáo trong tranh của Edward Hopper được thể hiện trong việc dùng bố cục và cách sắp đặt ánh sáng để làm toát lên một bầu không khí rất đặc biệt đã trở thành dấu ấn của danh họa người Mỹ. Cách sử dụng bố cục của ông mới lạ khi nhìn từ nhiều chiều hướng, khoảng cách khác nhau. Nếu như những họa sỹ về tranh phong cảnh trước đây, đa phần bố cục tác phẩm của họ đều là cảnh rộng với đường chân trời ngang tầm mắt một cách thông thường thì Hopper lại tạo nên những bức tranh phong cảnh với nhiều đường cắt cúp khác nhau. Khi thì bức tranh được họa sỹ miêu tả với tầm nhìn từ trên cao nhìn xuống, khi thì từ cửa sổ nhìn ra bên ngoài đường, khi nhìn từ tòa nhà bên này sang tòa nhà bên kia, hay có khi chỉ một ngôi nhà đặt ở chính giữa bức tranh. Cách sử dụng màu sắc, bố cục của Hopper ảnh hưởng khá nhiều tới những họa sỹ hiện đại Mỹ sau này, đặc biệt là những họa sỹ hiện thực. Có lẽ chính vì vậy mà ông được coi là một trong những họa sỹ ánh sáng của thế kỷ 20.

4. KẾT LUẬN

Qua lăng kính nghệ thuật của Hopper, ta nhận thấy những giá trị về phương thức thể hiện, tư duy thẩm mỹ tạo hình, tầm quan trọng của sự phản ánh đời sống đô thị nước Mỹ trong sáng tác hội họa đã tạo nên sự cuốn hút mạnh mẽ cho các tác phẩm. Trong đó, sự phản ánh đời sống đô thị nước Mỹ đầu thế kỷ 20 đặc biệt thể hiện dấu ấn riêng trong phong cách của họa sỹ. Tác phẩm của Hopper đã có ảnh hưởng không nhỏ tới các thế hệ họa sỹ sau này với kỹ thuật thể hiện, bút pháp, đường nét, màu sắc, cách tạo không gian. Những bức tranh của ông đã tái hiện được hình ảnh của nước Mỹ trong giai đoạn phát triển cùng sự biến đổi về xã hội, văn hóa, chính trị dẫn đến sự phân biệt giai cấp, con người cô độc trong chính không gian đô thị hiện đại tấp nập đầu thế kỷ 20. Những tác phẩm sơn dầu của họa sỹ Edward Hopper, không chỉ có ích với công việc sáng tác mà còn giúp ta có thêm hiểu biết về tư tưởng, tâm hồn của họa sỹ, từ đó chúng ta có thể thưởng thức và thấu hiểu hơn nghệ thuật của ông một cách toàn diện và trọn vẹn nhất.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Đỗ Văn Khang. (2008).** *Nghệ thuật học.* Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội.
Nguyễn Trân. (1993). *Giáo trình lịch sử Mỹ thuật Thế giới,* Nxb Mỹ thuật Hà Nội.
P.Fride - R.Carrasat - I. Marcadé, người dịch Lê Thanh Lộc. (2009). *Các phong trào hội họa.* Nxb Văn hóa Thông tin.